

מרד ורשה הפולני

מרד הפולנים בגרמנים בקיץ 1944. המרד פרץ ב-1 באוגוסט 1944 בפקודת המטה הראשי של ה'ארמיה קריובה', ארגון המחתרת הפולני הגדול ביותר. ארגון ארמיה קריובה סר למשמעתה של 'ממשלת פולין הגולה' בלונדון, והמרד נועד להשתלט על ורשה זמן קצר לפני כניסתו הצפויה של הצבא האדום לעיר. המרד היה אמור להיות גם נקמה באוייב האכזר המתעלל בעם הפולני.

23,000 חיילים מורדים, שחימושם היה גרוע, יצאו לקרב בעשרות אלפי חיילים ושוטרים גרמנים חמושים היטב. לא עלה בידי המורדים להפתיע את האוייב. בימים הראשונים הקיף המרד חלק גדול ממרכז ורשה, וכמה רבעים מרוחקים – ז'וליבוז' (Zoliboz), מוקוטוב (Mokotow), וולה (Wola) – וכן כמה נקודות בגדה הימנית של ורשה, פרגה (Praga). לא נכבשו אף אחד ממעברי-הגשרים ונקודות התנגדות מרכזיות של האוייב.

ארבעה ימים אחרי פרוץ המרד פתחו הגרמנים בכוחות מתוגברים במתקפת נגד, בפיקודו של אריך פון דם בך-צלבסקי. מתקפת הנגד לוותה בטרור המוני ושיטות מלחמה אכזריות, הגרמנים השתלטו על וולה ועל העיר העתיקה של ורשה, ונותקו האיזורים שבידי המורדים. בעלות-הברית המערביות לא הושיטו סיוע רב; הוא הסתכם בכמה הצנחות של נשק ממטוסים. מאמצע ספטמבר הצניח גם חיל האוויר הסובייטי נשק ומזון.

בשורות צבא המורדים לחמו בעיקר צעירים. למרד הצטרפו ארגונים שמאליים קטנים יותר ובראשם הארמיה לודובה (ראה גורדיה לודובה). במסגרתה לחמה קבוצה של יהודים, חברי ה'ארגון היהודי הלוחם', שהצליחו לצאת מהגטו אחרי דיכוי המרד בו. תחילה לחמה הקבוצה בעיר העתיקה ואחר-כך בז'וליבוז'.

ב-4 באוגוסט שיחררו המורדים כמה מאות יהודים מיוון ומהונגריה שהיו כלואים במחנה הריכוז שברחוב גנסיה (Gesia) והם לקחו חלק בלוחמה במסגרת יחידות סיוע. האוכלוסייה האזרחית של ורשה תמכה מאוד במרד. פורסמו כתבי-עת רבים, אורגנו עזרה ראשונה, שירותי אספקה, דואר וכדומה.

ב-5 בספטמבר, אחרי הריסת העיר העתיקה ושכונת וולה, נפלה גם פובישלה (Powisle). כשבועיים אחר-כך היתה בידי הגרמנים כול הגדה השמאלית של הוויסלה. ב-14 בספטמבר השתלטו על הגדה הימנית של ורשה יחידות של הצבא הפולני שהוצנחו לפני-כן, והעבירו, למרות אבידות גדולות, מספר גדודים לגדה השמאלית. ואולם, לא היה בידם לסייע למורדים. ב-27 בספטמבר נפל רובע מוקוטוב וב-30 – ז'וליבוז'. מרכז העיר המבודד נפל ב-2 באוקטובר 1944, ובכך הסתיים המרד.

אבידות הפולנים הסתכמו ב-16,000-20,000 הרוגים ונעדרים, 7,000 פצועים וכ-150,000 אזרחים שנהרגו, בתוכם כמה אלפי יהודים שהסתתרו בקרב האוכלוסייה הפולנית אחרי חיסול הגטו.

הגרמנים גירשו את מרבית האוכלוסייה האזרחית למחנות פרושקוב (Proszkow), פיאסטוב (Piastow) ואוז'רוב (Orzerow), ומשם הועברו כ-65,000 נפש למחנות ריכוז, כ-100,000 נשלחו לעבודת כפייה ברייך והשאר פוזרו ברחבי הגנרלגוברנמן.

אחרי כניעת המורדים המשיכו הגרמנים לשרוף ולהרוס חלקים של העיר שעוד נותרו שלמים. כתוצאה מהמרד ומהריסתה המוחלטת של העיר נפגעו קשה גם אוצרות התרבות והרוח הפולניים.